

Asia: Lausuntopyyntö Koutuanjärven tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmasta (POPELY/540/2025)

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Metsähallitus suunnittelee Ouluun Koutuanjärven alueelle 23 tuulivoimalan tuuli- ja aurinko-voimahanketta. Tuulivoimahanke muodostuu korkeintaan 23 tuulivoimalasta ja n. 89 ha aurinkoenergia-alueesta. Tuulivoimaloiden suunniteltu korkeus on 320 m. Hankkeen sähkönsiirto pyritään toteuttamaan lähialueen muiden hankkeiden kanssa 400 kV voimajohdolla. Sähkönsiirron osalta tarkastellaan tässä vaiheessa 5 vaihtoehtoa.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin ja poronhoitoon.

Suunniteltu Koutuanjärven tuulipuiston tuotantoalue sijaitsee Kollajan paliskunnan luoteisosassa lähellä Oijärven ja Kiimingin paliskuntia. Oijärven paliskunnan rajalle on tuotantoalueelta matkaa lyhimmillään noin neljä kilometriä ja Kiimingin paliskunnan rajalle noin kolme kilometriä. Suunnitellut voimajohtovaihtoehdot sijaitsevat Kollajan, Oijärven ja Kiimingin paliskuntien alueilla. Paliskuntien välillä ei ole esteitä, joten porot voivat liikkua paliskunnasta toiseen. Paliskunnat tekevät myös paljon rajat ylittävää yhteistyötä.

Hankkeen YVA-ohjelmassa on kuvattu pääpiirteissään kunkin paliskunnan poronhoitoa, sen toimintaa ja merkitystä alueella sekä laitumia, erotusaitoja ja porojen laidunkiertoa paliskunnilta saatujen tietojen sekä poronhoidon paikkatietojen avulla. Myös tuulivoima-alueen sijoittuminen Kollajan paliskunnassa ja eri vaihtoehdot sähkönsiirtoreiteille paliskuntien alueilla on esitetty kartalla ja selostettu tekstissä. Tämän jälkeen on kuvattu, mitä osakokonaisuuksia poronhoitoon kohdistuvassa vaikutusarvioinnissa tullaan tunnistamaan ja huomioimaan sekä mitä aineistoja, tietolähteitä ja lähtötietoja varsinaisessa vaikutusarvioinnissa hyödynnetään. Myös paliskuntien kanssa käytyä alustavaa tapaamista sekä arvioinnin aikana toteutettavia neuvotteluja on kuvattu. Näissä neuvotteluissa kerätään tarkempaa tietoa paliskuntien ja hankealueen poronhoidosta sekä paliskuntien välisestä yhteistyöstä ja hankealueen merkityksestä poronhoidossa.

Neuvotteluissa on myös tarkoitus keskustella hankkeesta poronhoidolle mahdollisesti aiheutuvien kielteisten vaikutusten lieventämisestä ja korvaamisesta sekä hankkeesta aiheutuvien vaikutusten seurannasta. Koska hankkeesta vastaavalla Metsähallituksella on vireillä muitakin Kollajan paliskuntaan sijoittuvia uusiutuvan energian hankkeita paliskuntien kanssa käytävissä neuvotteluissa pyritään keskustelemaan ja neuvottelemaan useammasta hankkeesta.

Suunnitellun hankkeen ja paliskuntien alueilla olevien muiden hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi toteutetaan sanallisena asiantuntija-arviona käyttämällä soveltuvilta osin samoja menetelmiä kuin mitä edellä on kuvattu hankkeen vaikutusten arvioinnin osalta.

Luke katsoo, että Koutuanjärven tuulipuiston YVA-ohjelmassa on kuvattu poronhoitoon kohdistuvan vaikutusarvioinnin toteuttamissuunnitelma pääpiirteissään riittävän kattavasti. Luke pitää hyvänä ja tarpeellisenä suunnitelmaa käydä useita poronhoitolain 53 §:n mukaisia neuvotteluja paliskuntien kanssa ja keskustella paliskuntien kanssa myös tehdyistä alustavista poronhoitoon kohdistuvista vaikutusarvioista. Viimeksi mainittua varten yksi neuvotteluista on tarkoitus järjestää YVA-selostusvaiheen lopussa, kun ensimmäinen luonnos hankkeen poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arvioinnista on valmis. Kyseiseen neuvotteluun kutsutaan hankkeesta vastaavan ja konsultin lisäksi ainakin vaikutusalueen paliskunnat, Paliskuntain yhdistys, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Metsähallitus ja Oulun kaupunki. Arviointiluonnos toimitetaan osallistujille etukäteen tutustuttavaksi ja neuvottelussa keskustellaan muun muassa arvioinnin toteutuksesta ja arviointituloksista. Neuvottelun jälkeen arviointia viimeistellään ja sen viimeinen versio toimitetaan neuvotteluun osallistuneille nähtäväksi.

Luke katsoo kuitenkin, että koska tavoite on neuvotella tapaamisissa paliskuntien kanssa useista eri hankkeista paliskuntien alueilla, tapaamisia tulee olla riittävän monta ja niihin tulee varata riittävästi aikaa, jotta paliskunnat voivat käydä läpi riittävän huolellisesti ja laajasti omalta osaltaan kunkin hankkeen sijainnin ja merkityksen poronhoidon kannalta sekä arvioida myös näiden hankkeiden erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon. Myös sellaisia tapaamisia, joissa vain paliskunnat ovat mukana neuvottelevana osapuolena, on syytä järjestää. Luke korostaa myös, että paliskuntien tekemät arvioinnit eri hankkeiden merkityksestä sekä niiden erillis- ja yhteisvaikutuksista poronhoitoon tulee kerätä huolellisesti ja niiden tulee olla esillä lopullisessa vaikutusarvioinnissa, vaikka ne poikkeaisivatkin YVA-selostuksen laatijan tekemistä lopullisista vaikutusarvioista.

Lopuksi Luke korostaa, että päädyttyäessä kussakin poronhoitoon kohdistuvan vaikutusarvioinnin osa-alueessa tietyn suuruiseen lopulliseen vaikutusarvioon, tulee arvioitujen vaikutusten olla riittävän selvästi perusteltuja ja nojautua kerättyyn monipuoliseen tietoon, tutkimukseen, aineistoihin ja riittäviin analyysihin. Vaikutusten merkittävyyttä ja suuruutta tulee verrata ja arvioida nimenomaan niiden muutosten ja haittojen merkittävyyden ja suuruuden kannalta, joita mm. paliskuntien poronhoidossa, laituksissa ja sosioekonomiassa tapahtuu. Luke ei näe perusteltuna ja oikeina sellaisten vaikutusarvioiden tekemistä, jossa hankkeesta poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten merkittävyyttä ja suuruutta tarkastellaan ja vertaillaan mm. siten, että porotalouden tulot suhteessa paikallisen yritystoiminnan tuloihin ovat yhtenä mittarina (Liite 2. Ympäristövaikutusten merkittävyyden arviointikriteerit). Tällöin hankkeen vaikutusten arviointi ja mittaaminen ei kohdistu poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin ja haittoihin, vaan paikallisen yritystoimintaan kokonaisuutena kohdistuviin vaikutuksiin ja haittoihin.

27.10.2025

Luke tuo esiin myös sen, että poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten merkittävydestä ja suuruudesta käytettävä mittari siitä, sijaitseeko hanke sellaisella alueella tai lähellä sellaista kohdetta, joka on osoitettu oikeusvaikutteisessa kaavassa poronhoidon kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi, kohteeksi tai aidaksi, ei kerro riittävästi poronhoidolle tärkeistä tai erittäin tärkeistä alueista. Merkintä on syytä huomioida, mutta poronhoidolle tärkeät tai erittäin tärkeät porojen kokooma-, kuljetus- ja erotusaita-alueet sekä vastaavan merkityksen omaavat laidunalueet ovat näiden merkintöjen ohella huomattavasti laajempia ja ne puuttuvat useimmiten kaavoista tai kaavat eivät ole aina esim. erotusaitamerkintöjen osalta ajan tasalla. Luke näkee siksi välttämättömäksi, että poronhoidolle tärkeät ja erittäin tärkeät alueet selvitetään paliskuntien kanssa käytävissä neuvotteluissa sekä hyödyntämällä ja päivittämällä saatavilla olevia poronhoidon paikkatietoja.

Edellä esitetyn perusteella Luke näkee välttämättömäksi, että Koutuanjärven tuulipuiston YVA-ohjelmassa poronhoidon vaikutusarvioinnin kriteereitä ja mittareita hankkeiden erillis- ja yhteisvaikutusten osalta muokataan ja täydennetään siten, että ne sisältävät riittävän selkeät, laajat ja relevantit kriteerit kuhunkin poronhoidon osa-alueeseen kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden ja suuruuden arvioimiseksi. Luke katsoo myös välttämättömäksi, että näitä mittareita ja kriteereitä yhtenäistettäisiin kaikissa poronhoitoon kohdistuvissa vaikutusarvioinneissa riippumatta vaikutusarviointia tekevästä tahosta. Tällöin erilaisista hankkeista tehty, poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvat vaikutusarviot kattaisivat todennäköisistä vaikutuksista kaikki keskeiset, tärkeät ja oleelliset osa-alueet samoin mittarein ja kriteerein arvioituna. Samalla eri tahojen tekemät vaikutusarviointit olisivat todennäköisesti myös paremmin yhteismitallisia.

Muun tässä tarkasteltavan lajiston osalta hankkeessa on tehty maastokaudella 2025 pesimälinnustoselvitys, muuttoselvitykset, metsäkanalintujen soidinpaikkakartoitus ja lumijälkilaskennat.

Hankealueelle on tehty metsäkanalintujen soidinpaikkakartoitus keväällä 2025. Lisäksi tehdyissä lumijälkilaskennoissa on havaittu metsäkanalintujen jälkiä ja mahdollisia soidinpaikkoja. Havaintojen perusteella ohjelmassa arvioidaan erityisesti alueen metsokannan olevan vahva.

Linnustokartoitusten osalta Luke huomauttaa myös, että kanalinnuilla on voimakkaat vuosien väliset vaihtelut kannansuuruudessa, joten laskentojen toteuttaminen vain yhtenä vuonna saattaa antaa väärän kuvan alueen merkityksestä lisääntymisympäristönä. Yhden vuoden aineisto on altis satunnaisvaihtelulle. Tällöin tulosten tulkinnessa ja johtopäätöksissä on syytä olla varovainen. Lisäksi Luke huomauttaa, että luontoselvityksissä ei tulisi jättää kartoittamatta tavanomaisia metsäkohteita, jotta kokonaiskuva alueen linnustosta, kuten metsäkanalinnuista, ei jäisi erityiskohteiden varaan. Hankealueelta saattaa jäädä tällöin laajoja alueita kartoittamatta. Tärkeää on huomioida havaitut soittimet voimaloiden sijoittelussa.

Lumijälkilaskentojen perusteella alueella esiintyy mm. saukko ja majava. Ohjelmassa kerrotaan, että kaikki 20-luvulla analysoidut majavanäytteet lähiseuduilla ovat olleet kanadanmajavia. Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei ole kartoitettu tuotantoalueelta. Luke korostaa sitä, mitä ohjelmassakin todetaan.

Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat tulee kartoittaa alueelta tai muuten erityisesti huomioida sellaisiksi soveltuvat paikat alueella hankkeen jatkosuunnittelussa.

Hankealueen ympäristöön sijoittuu tuulivoimahankkeita, joista osa rajautuu toisiinsa ja muodostaa laajoja melko yhtenäisiä tuulivoima-alueita. Alle 10 km säteellä hankkeesta on 9 tuulivoimahanketta, joista Latvaselän hanke rajautuu tässä tarkasteltavaan Koutuanjärven hankkeeseen. Yhteisvaikutusten osalta kerrotaan, että niitä tullaan tarkastelemaan 10 km säteellä olevien hankkeiden kanssa. Luke näkee, että yhteisvaikutuksia voi kohdistua myös laajemmalle alueelle sellaisten lajien kanssa, joiden tilankäyttö on laajaa. Vaikutuksia syntyessä, voi yleinen tuulivoimasuunnittelun volyymi isossa mittakaavassa aiheuttaa yhteisvaikutuksia, sillä elinympäristöihin kohdistuu tällöin muutoksia Suomen mittakaavassa laajalla alueella. Yhteisvaikutusten huolellinen tarkastelu hankkeen tulevissa vaiheissa on tärkeää, sillä hanke sijoittuu alueelle, jonne tuulivoimaa on suunnitteilla paljon.

3 Lausunnon tiivistelmä

Koutuanjärven tuulipuiston YVA-ohjelmassa on kuvattu poronhoitoon kohdistuvan vaikutusarvioinnin toteuttamissuunnitelma pääpiirteissään riittävän kattavasti. Tapaamisia paliskuntien kanssa tulee kuitenkin olla riittävän monta ja niihin tulee varata riittävästi aikaa, jotta paliskunnat voivat käydä läpi riittävän huolellisesti omalta osaltaan kunkin hankkeen sijainnin ja merkityksen poronhoidon kannalta sekä arvioida myös näiden hankkeiden erillis- ja yhteisvaikutukset poronhoitoon. Luke korostaa myös, että paliskuntien tekemät arvioinnit eri hankkeiden merkityksestä sekä niiden erillis- ja yhteisvaikutuksista poronhoitoon tulee kerätä huolellisesti ja niiden tulee olla esillä lopullisessa vaikutusarvioinnissa, (vaikka ne poikkeaisivat YVA-selostuksen laatijan tekemistä lopullisista vaikutusarvioista). Arvioitujen vaikutusten tulee olla riittävän selvästi perusteltuja ja nojautua kerättyyn monipuoliseen tietoon, tutkimukseen, aineistoihin ja riittäviin analyyseihin. Luke ei näe perusteltuna ja oikeina sellaisten vaikutusarvioiden tekemistä, jossa hankkeesta poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten merkittävyyttä ja suuruutta tarkastellaan siten, että porotalouden tulot suhteessa paikallisen yritystoiminnan tuloihin ovat yhtenä mittarina. Tällöin hankkeen vaikutusten arviointi ja mittaus ei kohdistu poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin ja haittoihin, vaan paikallisen yritystoimintaan kokonaisuutena kohdistuviin vaikutuksiin ja haittoihin. Luke näkee välttämättömäksi, että vaikutusarvioinnin kriteereitä ja mittareita hankkeiden erillis- ja yhteisvaikutusten osalta muokataan ja täydennetään siten, että ne sisältävät riittävän selkeät, laajat ja relevantit kriteerit kuhunkin poronhoidon osa-alueeseen kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden ja suuruuden arvioimiseksi. Muun lajiston osalta Luke tuo esiin, että kanalintujen soidinpaikkojen kartoittaminen vain yhtenä vuonna altistaa tulokset satunnaisvaihtelulle. Tällöin tulosten tulkinnessa ja johtopäätöksissä on syytä olla varovainen ja se tulee huomioida tulevassa vaikutusten arvioinnissa. Havaitut soittimet tulee huomioida voimaloiden sijoittelussa. Luke huomauttaa myös, että saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat tulee kartoittaa alueelta tai muuten erityisesti huomioida sellaisiksi soveltuvat paikat alueella hankkeen jatkosuunnittelussa. Erityisen tärkeänä Luke näkee yhteisvaikutusten huolellisen tarkastelun hankkeen tulevissa vaiheissa, sillä hanke sijoittuu alueelle, jonne tuulivoimaa on suunnitteilla paljon.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 27.10.2025 klo 13:24:04.

Lausunnon valmistelija(t):

Saara Kattainen

Jouko Kumpula

Liitteet:

Tiedoksi: